

desapareguda), dues al carrer Sant Pau i una a la Font Vella (núm. 71).

“La Casa del Poble”: situada al carrer Cremat, la Fraternitat Republicana la va obrir el 1903. El 1926 es van inaugurar les reformes del teatre amb *Il trovatore* de Verdi. La programació de teatre al principi de segle solia tenir un marcat to polític i anticlerical. Després de la guerra, Educación y Descanso va organitzar-hi representacions teatrals.

“L’Ateneu Terrassenc”: el seu primer emplaçament va ser als jardins del Teatre del Retiro, on, a més, el 1888 es va construir un petit escenari. El canvi de segle el va viure al Raval de Montserrat. De fet, la seva sala octogonal és el mateix edifici on ara hi ha la Jazz Cava (almenys, això és el que s’entén de l’explicació).

“Teló”: per acabar, un exercici retòric que ve a dir que s’ha fet teatre també a les cases de la ciutat i a d’altres llocs insospitats, per acabar amb una cita de Shakespeare.

I fins aquí el resum de l’exposició, de la qual he d’assenyalar que, gaudint d’un mínim espai on poder indicar matisos, resulta considerablement menys àrdua que aquest humil article. De fet, és un benvingut viatge per sales i escenaris que sovint fa temps que ja no existeixen i que està bé poder recordar.

Lluís Paloma Sánchez

Fem memòria: la Guerra Civil a través de les vostres memòries. Exposició organitzada pel Museu Nacional d’Art de Catalunya (MNAC), *El Periódico* i Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya. Disseny gràfic i muntatge: Mandaruixa Design. Del 2 de desembre de 2010 al 27 de gener de 2011, exhibida posteriorment a l’Arxiu

Comarcal del Vallès Occidental i Històric de Terrassa (ACVOC).

En el marc del programa d’activitats “Memòria Democràtica a Terrassa”, se’ns proposa aquesta exposició, resultant d’una proposta: *El Periódico*, a suggerència del MNAC, va muntar una campanya de recollida de fotos de la Guerra Civil mitjançant el lloc web <http://memoria.elperiodico.cat/>. L’originalitat de la campanya era que les fotos que es buscaven eren les procedents de particulars, les fotos que dormien la son dels justos als calaixos de les golfes de famílies anònimes i que complementen les fotos professionals de què es disposava en aquell moment.

La disposició de l’exposició a la sala de l’ACVOC ha estat: un panell de rebuda en entrar, amb textos en català, castellà i anglès (i una foto gran al darrera); un altre, ja amb fotos, al seu costat; tres més resseguint el vidre exterior de la sala; set més vora la paret del fons; i tres al costat de l’entrada a la sala de consulta. En total són 463 fotos, que abasten el temps comprès entre just abans de la guerra i just després (i la pròpia guerra, és clar).

Els continguts són molt diversos, fins al punt de la fragmentació: fotos “de posa”, algunes per enviar a la promesa o a la família, sols i en grups, o amb una mula; fotos d’una *morgue* després d’un bombardeig a la Barceloneta; una església cremada; una “exposició” de mòmies d’un convent; fotos del front pròpiament dit; voluntaris internacionals; una barricada (en aquest cas són fotos fetes d’amagat); avions i pilots; el “Desfile de la Victoria”; el camp de concentració d’Argelès i el mar; i un panell dedicat a fotos fetes per Antoni Agulló.

En general, els panells estan organitzats en dues grans àrees: una, a nivell de l’ull,

amb entre catorze i divuit fotos numerades; i una altra, a nivell de la cintura, amb les explicacions numerades de cada una de les fotos, moltes de les quals són les que va escriure el donatari i van entre cometes (i algunes ens expliquen històries bastant bèsties). Al final de cada explicació, hi consta el nom del donatari de la foto. Les explicacions se'ns presenten en caràcters força petits, i alguna explicació està repetida en dues fotos.

Certament es tracta d'una iniciativa lloable, i les fotos resulten interessants simplement pel fet de provenir de la Guerra Civil. Hi ha, però, dos punts on un petit esforç extra hagués millorat la presentació i la comprensibilitat de l'exposició (suposem que sorgeixen del fet que, qui ha fet la tasca de recollir les fotos, era un periodista i no un historiador o un arxiver). Un és la disposició de la informació dels plafons, on hom ha de buscar l'explicació de cada foto enmig d'un bloc de text dens i amb lletra menuda, situat lluny de l'ull si hom està dret, i això en dificulta la lectura i afecta la fluïdesa de l'exposició. L'altre, també important, és que, fora del panell dedicat a Antoni Agulló (suposem que aquelles fotos van venir en un mateix paquet), les fotos semblen haver estat adherides al seu panell final a mesura que s'anaven rebent, i no s'ha fet cap intent d'organitzar-les temàticament. Per exemple, les dues fotos de la *morque* apareixen en panells diferents i distanciats entre ells, perdudes entre altres fotos força miscel·lànies). Això darrer arriba a crear una certa confusió en el visitant: és una exposició "en esborrany", i és una llàstima, perquè l'exposició perfecta estava a l'abast de la mà.

En el moment de fer el redactat final d'aquesta ressenya, l'1 de juny de 2011, la web de "Fem Memòria" també sembla estar

a mig gas. Existeix, però alguns dels seus menús no "s'obren". De fet, es pot explorar, però mitjançant diverses entrades localitzades a Google.

Lluís Paloma Sánchez

ENIGMA, una màquina clau en la codificació de missatges. Exposició organitzada pel Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC) i l'Institut de Historia y Cultura Militar del Ministerio de Defensa. Exhibida al Mnactec del 26 d'octubre de 2010 al 10 d'octubre de 2011.

Fotografia Bundesarchiv. Bild 101I-769-0229-10*. Frankreich. Guderia

L'oportunitat que se'ns presenta és interessant: el Ministeri de Defensa espanyol, que disposa d'algunes velles màquines ENIGMA, n'ha dut una al mNACTEC per a ser-hi exposada durant un any. Per a qui l'ocasió l'agafi desprevingut, allò que fa l'ENIGMA important és que va ser la màquina de codificació/descodificació de missatges secrets emprada per l'exèrcit alemany durant la II Guerra Mundial, i que de la desencriptació dels seus missat-